

Nr 156.

Av herr Holmbäck m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande.

Till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande utgår för budgetåret 1949/50 statsbidrag med sammanlagt 489 000 kronor. För nästföljande budgetår har skolöverstyrelsen förordat höjningar på denna anslagspost med 331 000 kronor. Departementschefen har i nuvarande statsfinansiella läge icke ansett sig kunna tillstyrka en höjd medelsanvisning utan förordar samma anslag som under nu löpande budgetår.

På flertalet poster inom nykterhetsanslagens ram ha vederbörande organisationer hemställt om höjningar av bidragen. I sitt yttrande till skolöverstyrelsen över framställningarna har konsumenten för nykterhetsundervisningen i en sammanfattning framhållit följande:

»De olika nykterhetsorganisationerna ha under de senaste åren endast erhållit obetydligt ökade statsanslag. Detta trots penningvärdets fall, som gjort att alla omkostnader betydligt ökats. Särskilt betungande har fördyringen av tåg- och bilresor blivit, vilket försvårat hållandet av kurser och konferenser, anordnandet av instruktionsresor o. dyl. Även de höjda post- och telefontaxorna ha bidragit till att fördyra arbetet. Därtill kommer svårigheten att erhålla tillräckligt meriterad arbetskraft. Särskilt har detta gjort sig kännbart vid tillsättandet av de med statsbidrag inrättade instruktörsbefattningarna. Visserligen är nykterhetsarbetet ett ideellt arbete, och alla, som äro verksamma på detta område, äro också beredda på personliga uppoffringar. Det synes mig dock knappast lämpligt att alltför mycket dra växlar härpå. Jag kommer därför i det följande att fasthålla vid det förslag till ökade statsbidrag, vilket jag redan förra året framförde, och i vissa fall även att tillstyrka högre anslag.

Trots att framför allt de senaste årens forskningar på alkoholfrågans område ytterligare fastslagit de stora risker, som äro förknippade med förtärande av alkoholhaltiga drycker, och trots alla svåra olyckor och försämrade livsföring, som kunnat skrivas på spritdryckernas konto, har den stora allmänhetens positiva inställning till dessa drycker knappast förändrats. Här behövs därför en ytterligare intensifierad upplysningsverksamhet. En sådan pålysning också emellanåt av både myndigheter och pressen. Men utan att ökade medel anslås härför kan detta knappast förverkligas.»

Skolöverstyrelsen har ifråga om anslagshöjningarna bl. a. framfört följande:

»För egen del vill överstyrelsen instämma i och understryka riktigheten av dessa konsulentens allmänna synpunkter och livligt vitsorda nödvändigheten av att nykterhetsrörelsen för utförande av sin samhällsgagnande insats utrustas med tillräckliga resurser genom kraftigt stöd från det allmännas sida. Såsom överstyrelsen i sina anslagsäskanden föregående år framhöll, göres den största insatsen i arbetet av nykterhetsorganisationer-

nas egna medlemmar antingen genom direkta ekonomiska bidrag eller genom frivilligt oavlönat arbete. Försök har gjorts att uppskatta storleken av medlemmarnas direkta ekonomiska bidrag, varvid beräknats, att dessa uppgå till ungefär tio gånger det statliga anslaget. Oavsett hur det må förhålla sig med riktigheten av sådana beräkningar, står det klart, att därest icke staten hade tillgång till en på detta sätt verksam nykterhetsrörelse, skulle den nödgas göra ekonomiska insatser av en helt annan storleksordning än för närvarande för uppnående av ett nykterhetstillstånd, som vore det svenska samhället värdigt.»

Strävandena att höja nykterhetstillståndet måste från statsmakternas synpunkter betraktas såsom synnerligen betydelsefulla. I sitt eget intresse bör staten giva ett starkt stöd åt den frivilliga verksamhet, som finns på detta område. Vi förstå svårigheterna att i nuvarande läge med dess krav på stark återhållsamhet i fråga om statsutgifterna få till stånd radikala höjningar av statens bidrag till det frivilliga nykterhetsarbetet. Trots dessa svårigheter vilja vi emellertid föreslå höjningar på ett par punkter, där behoven av ökat stöd från statens sida äro mycket trängande och där man måste räkna med betydande svårigheter för verksamheten, om behoven icke redan nu kunna tillgodoses.

För närvarande utgår anslag till *instruktörer för nykterhetsupplysning* med sammanlagt 72 500 kronor. Till tio heltidstjänstgörande instruktörer lämnas bidrag med 6 000 kronor till varje (Sveriges storloge av IOGT 3, De kristna samfundens nykterhetsrörelse 2, Nationaltemplarorden, Sveriges blåbandsförening, Nykterhetsorganisationen Verdandi, Vita Bandet, Motorförarnas helnykterhetsförbund vardera 1). Därjämte utgår bidrag med 7 000 kronor till Sveriges lärares nykterhetsförbund för en instruktör och 5 500 kronor till SSUH likaledes för en instruktör. De båda sistnämnda äro deltidstjänster.

De olika organisationerna ha anhållit, att bidraget till heltidsanställd instruktör för budgetåret 1950/51 måtte höjas med 2 000 kronor till 8 000 kronor. Sveriges lärares nykterhetsförbund har hemställt om 8 500 kronor och SSUH om 8 100 kronor för sina deltidsanställda instruktörer. Konsulenten för nykterhetsundervisningen har på samtliga punkter tillstyrkt dessa framställningar. Skolöverstyrelsen har förordat en höjning av bidraget till varje heltidstjänstgörande instruktör till 7 000 kronor, för instruktören hos Sveriges lärares nykterhetsförbund till 8 000 kronor och för instruktören hos SSUH till 7 100 kronor.

Förutom dessa anslagshöjningar har skolöverstyrelsen tillstyrkt bidrag till fyra nya instruktörsbefattningar.

Ytterligare förtjänar följande framhållas i fråga om denna punkt. När statsmakterna första gången beviljade bidrag till instruktörer hos nykterhetsorganisationerna, tänkte man sig, att statsbidraget skulle täcka ungefär halva kostnaden för varje instruktörs verksamhet. I fråga om instruktörerna hos Sveriges lärares nykterhetsförbund och SSUH utgick man

ifrån att kostnaderna väsentligen skulle täckas av statsbidraget, då verksamheten huvudsakligen avser skolor och ifrågavarande organisationer icke ha möjlighet att själva tillskjuta några större belopp. Med hänsyn till de inträdda stegringarna särskilt i fråga om löner, resor och traktamentskostnader torde statsbidraget icke svara mot förstnämnda grunder för bidragen. Godtemplarorden har meddelat, att lönerna till instruktörerna f. n. utgå med 7 800 resp. 9 000 kronor. Denna organisation räknar med att de genomsnittliga kostnaderna för varje instruktörs verksamhet, inberäknat resor, traktamentskostnader m. m., uppgå till omkring 14 000 kronor per år.

Kostnaderna för all övrig verksamhet ha självfallet också stigit avsevärt under senare år, och organisationerna tyngas för närvarande av ekonomiska bekymmer. Det är därför önskvärt, att staten lämnar ett något högre bidrag till instruktörerna än vad som motsvarar hälften av kostnaderna för att därmed underlätta möjligheterna att hålla instruktörsverksamheten uppe på den nivå, som varit avsikten med densamma. Vi vilja därför föreslå, att anslagen till redan inrättade heltidsbefattningar höjas med de belopp, som organisationerna själva hemställt om, d. v. s. med 2 000 kronor för varje instruktör, samt att bidragen till instruktörerna hos Sveriges lärarens nykterhetsförbund och SSUH höjas med de belopp, skolöverstyrelsen föreslagit, 1 000 resp. 1 600 kronor. Dessa höjningar av bidragen skulle medföra en kostnadsökning av 22 600 kronor.

Till främjande av *Centralförbundets för nykterhetsundervisning (CFN) verksamhet* har föreslagits oförändrat anslag 80 000 kronor. CFN har på denna post hemställt om ett 12 000 kronor högre anslag, vilket skolöverstyrelsen tillstyrkt. Överstyrelsen har rörande detta anslag anfört bl. a. följande:

»CFN har i sin ansökan utförligt motiverat olika utgiftsposter. Den största ökningen belöper på lönekontot, där förutom ökade och nödvändiga dyrtidstillägg även ingår lön för inrättande av en ny assistentbefattning. Som centralpunkt för nykterhetsarbetet i Sverige har CFN en mycket stor och ansvarsfull uppgift att fylla. CFN gör detta också på ett mycket förtjänstfullt sätt. Hade förbundet tillräckligt med medel, skulle det dock ytterligare kunna utvidga och intensifiera sin verksamhet. CFN strävar även att etablera ett mera intimt samarbete med andra nykterhetsorganisationer för att därigenom rationalisera arbetet och öka sin slagkraft. Genom inrättande av en ny assistentbefattning möjliggöres, att CFN kan ägna mera tid åt sitt bibliotek och allt större omsorg åt att utarbeta studie- och undervisningsmaterial, att anordna kurser och föreläsningar, att stå tidningspressen och andra till hjälp med upplysning av olika slag m. m. Förutom till löner upptaga CFN:s äskanden även mindre, ofrånkomliga utgiftsökningar för lokal och värme, porton, telefon och telegram. Önskvärt vore, om CFN ytterligare kunde öka sitt anslag för inköp av litteratur. Det är av stor betydelse, att CFN:s nykterhetsbibliotek, som är det största i Sverige, är väl försett med den värdefullaste litteraturen på området.»

CFN:s verksamhet har under de senare åren utvidgats avsevärt. Sålunda kan framhållas, att förbundet medverkat till att utarbeta undervisningsmateriel för den militära nykterhetsundervisningen. CFN organiserar vidare den föreläsningsverksamhet, som ingår i denna undervisning. Kursverksamheten har utvidgats och nya kursformer ha tillkommit. Förbundet utarbetar f. n. en ny handledning för lärare vid nykterhetsundervisningen samt skall låta inspela undervisningsfilm i alkoholfrågan. Sedan några år utger förbundet varje vecka pressöversikter till tjänst för vissa tidningar och för funktionärer och andra ledare inom nykterhetsarbetet.

Utän tvivel finnas ännu många outnyttjade möjligheter att förbättra såväl nykterhetsundervisningen vid skolorna och militärförbanden som den allmänna folkupplysningen i alkoholfrågan. Formerna måste emellertid anpassas efter tidsutvecklingen. Undervisnings- och studiemateriel måste undan för undan förnyas samt nya studie- och upplysningskampanjer planläggas och utföras.

Med tanke på de stora krav, som ställas på CFN, har förbundet ett stort behov av ökad kvalificerad arbetskraft. Arbetet hämmas f. n. otvivelaktigt av att personalutrustningen är för liten. Vidare förtjänar framhållas, att anskaffningen av kontorsinventarier måst eftersättas på grund av brist på medel.

Av de skäl, som nu anförts, anse vi det önskvärt, att anslaget till främjande av CFN:s verksamhet kunde höjas med det av skolöverstyrelsen förordade beloppet 12 000 kronor. I nuvarande läge vilja vi emellertid begränsa vårt förslag till att avse hälften av den nämnda summan. En sådan utökning räcker icke till anställning av en ny befattningshavare men ger dock ökade möjligheter att anlita kvalificerad arbetskraft mot arvode. Dessutom kunde en del av sagda anslagsökning användas till inköp av nödvändiga kontorsinventarier.

Till anordnande av en *allmän utbildningskurs i alkoholfrågan för studie- och ungdomsledare m. fl.* under budgetåret 1950/51 har föreslagits ett bidrag av 11 000 kronor. Liknande kurser ha anordnats med statsbidrag sedan 1920 med tillfälliga avbrott under två år. Det har uppdragits åt Centralförbundet för nykterhetsundervisning att såsom kursstyrelse anordna kurserna.

Till dessa kurser, som pågå tre veckor, utgick tidigare under en följd av år statsanslag med 16 000 kronor. Fr. o. m. budgetåret 1932/33 nedsattes anslaget till 11 000 kronor. Trots de starkt ökade kostnaderna sedan denna tid har statsbidraget icke höjts.

Efter förslag från CFN utser skolöverstyrelsen till varje kurs femtio deltagare, som erhålla stipendium av det beviljade statsanslaget. Stipendiebeloppet, som tidigare utgjort 100 kronor för varje deltagare, är avsett att täcka inackorderingskostnaden vid den folkhögskola, där kursen förläggas, jämte några mindre utgifter i övrigt. Inackorderingskostnaderna ha

stigit avsevärt sedan tiden före kriget. För att deltagarnas utgifter för uppehållet under kurstiden skola täckas, bör stipendiebeloppet i fortsättningen vara minst 140 kronor.

De ökade rese- och traktamentskostnaderna ha självfallet även stegrat utgiftsposten för föreläsare. Också på några andra poster äro ökade omkostnader ofrånkomliga med hänsyn till de sedan tiden före kriget inträdda prisförändringarna.

För den kurs, varom nu är fråga, beräknar CFN kostnaderna för femtio deltagare till 13 700 kronor.

Under de senare åren ha kurserna stått öppna även för några representanter för de nordiska grannländerna. Detta har livligt uppskattats inom nykterhetsrörelsen i grannländerna, liksom det varit av värde för de svenska kursdeltagarna, att nämnda representanter deltagit och på olika punkter delgivit erfarenheter från grannländerna. I den mån de utländska deltagarnas kostnader icke kunnat täckas av kursanslaget, har Kungl. Maj:t anvisat särskilt bidrag till dessa kostnader. I fråga om Norge har organiserats ett ömsesidigt utbyte, i det att svenska deltagare inbjudits till den norska kurs, som tillkommit med den svenska kursen som förebild. — Då starka skäl tala för att det hittills på försök anordnade nordiska utbytet i samband med kurserna bör fortbestå, synes det vara lämpligt, att kostnaderna för dessa deltagare inräknas i anslaget till kursen. CFN beräknar kostnaderna för sex utländska deltagare till 900 kronor.

För det fall att anslaget icke höjes, måste antalet deltagare i kursen minskas. Då erfarenheterna visa, att utbildningskurserna i alkoholfrågan äro mycket betydelsefulla, finna vi det angeläget, att så icke behöver ske. Vi föreslå därför, att statsbidraget till kursen ökas med det av CFN beräknade beloppet 3 600 kronor.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslå vi sålunda,

att riksdagen ville, utöver vad departementschefen förordat, bevilja till instruktörer för nykterhetsupplysning 22 600 kronor, till främjande av Centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet 6 000 kronor och till allmän utbildningskurs i alkoholfrågan för studie- och ungdomsledare m. fl. 3 600 kronor och sålunda såsom bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande anvisa tillhoppa 521 200 kronor.

Stockholm den 25 januari 1950.

Åke Holmbäck.

Jones Erik Andersson.

Jon. N. Jonsson.

Torsten Bengtson.

P. J. Näslund.

Erik Englund.

Gottfrid Karlsson.

John Björck.

Hj. Weiland.